

THUIS IN WAT NU EENMAAL GEGEVEN IS

Geloof is om in te leven, schrijft de Engelse specialiste in Middeleeuwse geschiedenis en dichteres Pauline Matarasso. *Faith* is volgens haar een ruimte, niet een lijn die ergens op gericht is of ergens heen leidt, zoals *belief*. In het Latijn wordt dit verschil aangeduid als dat tussen *fides qua* en *fides quae*, het geloof waarmee en het geloof dat geloofd wordt. Wellicht is de beste Nederlandse equivalent: 'geloven in' tegenover 'geloven aan'. 'Geloven aan' is ergens op gericht. Op God bijvoorbeeld, op het kennen en begrijpen van God. 'Geloven in' is daartegenover een ruimte waar je thuis bent.

Matarasso blijkt zich bij dat thuis een gemeubileerde kamer voor te stellen. Ze gebruikt zelfs het wat ouderwetse woord *bedsit*, in het Nederlands zit-slaapkamer. In het beeld dat zij daarvan heeft, zijn de meubels degelijk en tijdloos, gemaakt door een timmerman die zijn vak verstaat. We leggen wel wat persoonlijke spulletjes in de kamer, maar die zullen er weer uit verdwijnen. Matarasso's ideaal lijkt de studentenkamer in een *college* aan de universiteit van Oxford of Cambridge. Ja doet het met wat er staat. De vraag of de inrichting wel naar je smaak is, getuigt van het verlangen jezelf in het centrum te plaatsen. Dat verlangen verdraagt zich wat Matarasso betreft niet met 'geloven in' en met de trouw die daarvan de kern is. Trouw veronderstelt de wil en het vermogen zich af te stemmen op wat gegeven is en wordt.

Ik heb wel sympathie voor Matarasso's voorkeur voor een tijdloos meubilair, maar moet ik er niet aan denken voortdurend in door anderen ingerichte kamers te leven. Haar punt is vooral dat als de boekenkasten, het bureau, en het bed geen aandacht vragen, er des te meer aandacht overblijft voor lezen, schrijven en dromen. En dat dromen, daar gaat het voor Matarasso om. Zij meent dat de fantasierijke poëzie van mythen, legenden en sprookjes dicht bij de voorstellingswereld van de Bijbelse geschriften komt. Dichterbij in ieder geval dan door veel gelovigen en veel niet-gelovigen gedacht wordt. Je ziet het er niet aan af, meent Matarasso, gelovig leven lijkt saai en niet erg de uitdrukking van de unieke persoonlijkheden die wij tegenwoordig allemaal geloven te zijn. Maar juist saaiheid biedt ruimte voor creativiteit. Ook ik denk dat ik vaak meer meemaak als ik elke dag trouw aan mijn bureau zit dan anderen die voortdurend onderweg zijn om vooral niets te missen en iets 'van de wereld te zien'.

Toch heeft ook Matarasso haar voorkeur. Als geleerde is zij gespecialiseerd in de vroege geschiedenis van de cisterciënzers, een kloosterorde die het leven inricht volgens de regel van Benedictus. De cisterciënzers wilden terug naar een strikt volgen van de regel van Benedictus. Naar hun mening waren veel kloosters daar teveel van afgeweken. In het leven van cisterciënzers staat het lezen en herlezen van de geschriften uit de traditie centraal. In door cisterciënzers geschreven preken krijgen schijnbaar onbetekenende details in Bijbelteksten vaak een nieuwe en onverwachte betekenis. Deze creativiteit spreekt Matarasso wat mij betreft met recht aan. Creativiteit die niet komt vanuit ongeduldige vernieuwingsdrift, maar vanuit trouw aan wat gegeven is.

Maar juist die trouw kan overal vorm krijgen. Ooit, terwijl ik 's morgens vroeg op Schiphol op een vlucht zat te wachten, ging een tafeltje verderop een zwarte schoonmaker zitten. Hij had pauze en haalde een verfromfaaide Bijbel tevoorschijn. Daarin begon hij te lezen en te strepen. Ik kan geen reden bedenken waarom de meditatie van deze man minder betekenisvol zouden zijn dan de *lectio divina* dat van een monnik in een eeuwenoud en eerbiedwaardig klooster. Hij vond zijn plek in wat er nu eenmaal beschikbaar was en had geen regel nodig, van Benedictus of van wie dan ook. Ik ben blij zijn werk niet te hoeven doen, maar verder zou ik graag wat meer op hem willen lijken.

Erik Borgman